

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۲/۲۳

ارزیابی و تحلیل مکانی شعب بانک کشاورزی محدوده مرکزی شهر ایلام

مهناز جاسمی منش^۱، رضا شریفی اصل^۲

چکیده

یکی از مراکز خدماتی مهم و جذاب برای شهروندان یک شهر، بانک‌ها هستند که مکان قرارگیری شعب بانک در سطح شهر محرکی برای جذب مشتری و رضایت آنان به حساب می‌آید. ضروری است که مکان استقرار آنها به صورتی انتخاب شود که دسترسی عموم ساکنین شهر را فراهم آورد و بیشترین سودآوری را برای بانک داشته باشد. هدف اصلی در پژوهش حاضر ارزیابی و تحلیل مکانی شعب بانک کشاورزی محدوده مرکزی شهر ایلام است که به روش توصیفی - تحلیلی انجام گرفته است. در این محدوده سه شعبه بانک کشاورزی مستقر است که شعبه خیابان آیت‌الله حیدری از نظر تحلیل مکانی در بهترین موقعیت قرار گرفته است. شعبه ایلام و شعبه خیابان فردوسی نیز از نظر مکانی مناسب توصیف شده‌اند. اما شعبه خیابان فردوسی از نظر زیبایی و خوانایی از کیفیت مناسبی برخوردار نیست. از این‌رو، شعب بانک کشاورزی محدوده شهر ایلام از مکانیابی مناسبی برخوردارند و رضایت مشتریان را جلب می‌نمایند.

واژگان کلیدی: مکانیابی، بانک کشاورزی، شهر ایلام.

^۱. نویسنده مسئول، کارشناسی ارشد کشاورزی، مدیریت بانک کشاورزی، شعبه جهاد کشاورزی شادآباد، پست الکترونیک:

mjasmimanes1378@gmail.com

^۲. دکترای کشاورزی، استانداری، حوزه معاونت امور عمرانی، اداره کل دفتر فنی، شهرسازی، ایلام. پست الکترونیک: reza_sharifiasl@yahoo.com

مقدمه

امروزه در عصری به سر می بریم که مشتری مداری یک اصل سودآور در کسب و کار است. توجه و احترام به مشتری و جلب رضایت وی مورد توجه بیشتر سازمان ها است، زیرا آنان دریافته اند که کسب و کار، بدون مشتری بی معنا است (متقی، ۱۳۸۳: ۵۷). این تفکر در بانک ها نیز مطرح است و تلاش می شود با سیاست های گوناگون، مشتری جذب و حفظ شود (نیکنام، ۱۳۸۱: ۱۹). مطلوبیت محل استقرار مکانی بانک ها و مؤسسات مالی و اعتباری، یکی از مهم ترین مؤلفه های تأثیرگذار بر تجهیز منابع پولی در بانکداری نوین است. با توجه به افزایش و شدت رقابت بین بانک ها و مؤسسات مالی و اعتباری، ارائه خدمات در مکان و محل های مورد نظر مشتریان عاملی تعیین کننده در جذب و نگهداری مشتریان است (عشورنژاد و همکاران، ۱۳۹۱: ۲). دسترسی مناسب به شعب بانک، توزیع مناسب جغرافیایی با در نظر گرفتن موقعیت اقتصادی - اجتماعی در مناطق مختلف شهر نه تنها باعث ارائه خدمت مناسب به مشتریان می شود و رضایت آنها را جلب می نماید، بلکه کارایی بانک نیز افزایش خواهد یافت (رهنمایی و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۸). از این رو، باید مکان استقرار بانک ها درست انتخاب شوند تا ضمن ارائه خدمات به مشتریان، از بالاترین میزان بازدهی در برابر هزینه راه اندازی برخوردار شوند و از ظرفیت مکان استقرار، در بالاترین حد ممکن استفاده شود (فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۸).

مکان یابی نادرست مراکز خدماتی بر ارائه خدمات به ذینفعان اثر منفی می گذارد. اگر محل این مراکز خدماتی دور از محل تقاضا باشد ذی نفعان ممکن است نتوانند یا علاقه نداشته باشند که از آن مراکز خدماتی، خدمات دریافت کنند؛ بنابراین فاصله ی مناطق عرضه و تقاضا باید بهینه باشد (عرب امیری و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۴). شعب بانکی، همانند سایر کاربری ها برای استقرار خود نیازمند شرایطی هستند و بحث سازگاری و ناسازگاری بین شعب بانک و سایر کاربری ها و فعالیت ها نیز اهمیت خاصی دارد. مکان بهینه برای استقرار هر فعالیت، اهمیت بالایی دارد. مکانیابی صحیح از عواملی است که سطح دسترسی را تسهیل، و امکانی را برای هر فرد جامعه فراهم می کند (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۵۴). سودآوری و بهره وری سرمایه گذاری را افزایش، و زیان های احتمالی را کاهش می دهد (گودرزی و زبیدی، ۱۳۸۷: ۱۱۱)، میزان رضایت مشتریان را افزایش می دهد (بامداد و رفیعی، ۱۳۸۷: ۴۲) و مهم تر از همه پایداری عملکرد، که به تصمیم مکانی بانک ها و مؤسسات مالی و اعتباری بستگی دارد (فوکردی، ۱۳۸۴: ۲) و از منظر علمی نیازمند ارائه مدلی برای مکان یابی و ارزیابی مکان های استقرار بانک ها و مؤسسات مالی و اعتباری است. بنابراین به دلیل حساسیت موضوع، باید رویکردی علمی و دقیق در جهت انتخاب مکان مناسب فعالیت به کار رود (نیکنام، ۱۳۸۱: ۱۹).

بانک کشاورزی نیز مانند سایر بانک ها و مؤسسات مالی و اعتباری به دنبال آن است تا با تعیین بهترین مکان استقرار بانک هم به مشتریان خدمات ارائه نماید و هم در بازار رقابتی موجود، بیشترین سوددهی را دریافت نماید و نسبت به بانک ها و مؤسسات رقیب از مزیت نسبی برخوردار باشد. در سطح محدوده مرکزی شهر ایلام، سه شعبه بانک کشاورزی وجود دارد که این سه شعبه در سطوحی که تمرکز کاربری های تجاری، درمانی، اداری و جمعیت وجود دارد استقرار یافته اند. از این رو این پژوهش بر آن است تا با بررسی سازگاری یا ناسازگاری این سه شعبه با کاربری های مجاور به ارزیابی کیفی شعب بانک کشاورزی در محدوده مرکزی شهر ایلام بپردازد. بنابراین سوالی که در اینجا مطرح است این است که آیا توزیع فضایی - مکانی شعب بانک کشاورزی در سطح محدوده مرکزی شهر ایلام مناسب است؟ و آیا این شعب با سایر کاربری های مجاور خود سازگاری دارند؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

مکان‌یابی فعالیت‌های مختلف و تعیین توزیع بهینه‌ی مراکز خدماتی در شهر، به دلیل ماهیت پویای مسائل شهری، مسئله‌ای است که اگر نه غیرممکن، بی‌تردید بسیار دشوار است. به بیان دیگر، کاربری‌های خدمات شهری برای ارائه‌ی تسهیلات بهتر به شهروندان، نیازمند یک سری اصول و قواعد علمی مکان‌یابی هستند. این موازین، مکان‌یابی بهینه‌ی کاربری‌ها از لحاظ شعاع دسترسی، سازگاری همجواری‌های مختلف، سنخیت کاربری‌ها با یکدیگر و آستانه‌ی هرکدام از آنها را مورد تأکید قرار می‌دهد (خواجه شاهکویی و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۲). مکان‌یابی تلاشی برای انتخاب بهترین مکان برای انجام فعالیت‌هایی است که با امکانات مادی و معنوی موجود، بیشترین بهره‌وری را در راستای هدف از پیش تعیین‌شده تأمین کنند. انتخاب یک موقعیت مکانی از بین موقعیت‌های موجود، نیازمند شناخت و ارزیابی دقیق مناطق با استفاده از مدل‌ها و ابزارهای مناسب است. نظریه‌های مکان‌یابی با قانونمند کردن شاخص‌ها و عوامل تأثیرگذار در تصمیم‌گیری و ارائه راه‌حل‌های منطقی، تصمیم‌گیرندگان و برنامه‌ریزان را در انتخاب مکان یا مکان‌های مناسب یاری می‌کنند (نیکنام، ۱۳۸۱: ۲۲). تصمیم‌گیری درباره مکان استقرار مؤسسه تولیدی و خدماتی، می‌تواند جهت‌گیری‌های استراتژیک سازمان را تحت تأثیر قرار دهد. اگر هنگام انتخاب مکان، بررسی‌های لازم صورت نگیرد، حیات سازمان در بلندمدت به خطر می‌افتد (همان). تصمیمات کشوری؛ استانی؛ و محلی از عواملی هستند که بر تصمیمات مکان‌یابی تأثیر می‌گذارند (جعفرنژاد و فاریابی، ۱۳۸۳: ۲۰۵). مکان‌یابی معمولاً شامل دو فاز اصلی است: ۱- تعیین محل (برای مثال، مشخص کردن تعداد کمی از مکان‌های انتخابی (بالقوه) از یک منطقه وسیع جغرافیایی) و ۲- ارزیابی مکان (در واقع آزمایش هر مکان کاندید شده برای مشخص نمودن اینکه کدام مناسب‌ترین است (Mak, 1999)). بامشاهده مطالعات پیشین به این نتیجه می‌رسیم که در زمینه مکان‌یابی تاکنون از سه حوزه علم مکان‌یابی، دانش تحقیق در عملیات و سیستم اطلاعاتی جغرافیایی با هم یا بطور جداگانه استفاده شده است. علم مکان‌یابی به دو رویکرد توصیفی و تجویزی تقسیم می‌شود. رویکرد توصیفی تلاش دارد آنچه را که در طی گذر زمان پدید می‌آید، توضیح دهد. در رویکرد تجویزی تلاش می‌شود بهترین مکان برای فعالیت انتخاب گردد. به جای اینکه توضیح داده شود چرا الگوهای مکان‌یابی معینی ایجاد شده‌اند (Church and Murray, 2009).

در سال‌های اخیر تغییرات قابل توجهی در عرصه بانکداری رخ داده است (Miliotis et al, 2002) و یکی از عواملی که در مورد آن تحقیقات زیادی صورت گرفته مکان‌یابی شعب بانک‌ها است. در تحقیقی که توسط سانگ - ریون^۱ (۱۹۸۵) صورت گرفت، مشاهده گردید که مکان شعب بر روی حجم سپرده دریافتی و در نتیجه مقدار سود بانک اثرگذار خواهد بود، همچنین در تحقیق چو^۲ (۱۹۹۰) مشخص گردید که سود و ضرر بانک‌ها بسیار وابسته به مکان و تعداد شعب‌شان در منطقه است (Weon, 2010). بنابراین انتخاب یک مکان، تصمیم بسیار مهمی برای شرکت‌هاست، زیرا هم هزینه بر و هم در صورت اشتباه برگشت از آن بسیار سخت خواهد بود. یک تصمیم ضعیف برای تعیین مکان تسهیل شاید باعث بروز هزینه‌های انتقالی بیش از اندازه، از دست رفتن زحمت، از دست دادن مزیت رقابتی یا سایر موارد دیگر شود (Cinar, 2010). تصمیم‌گیرندگان باید مکان‌هایی را انتخاب کنند که نه تنها با وضعیت سیستم جاری به‌خوبی مطابقت دارد، بلکه همچنین برای مکانی مادام‌العمر، پیوسته مناسب باشد، حتی اگر عوامل محیطی، جمعیت‌ها، و تمایلات بازار تغییر کنند (Zanjirani, et al, 2009). در این بین مسأله مکان‌یابی برای بنگاه‌هایی که دارای شعب متعدد هستند از حساسیت بیشتری برخوردار است، چراکه مسأله پیش روی بنگاه پیچیده‌تر است که مؤسسات مالی و بانک‌ها نیز شامل این نوع بنگاه‌ها می‌گردند (برجسیان، ۱۳۸۵).

1. Sung-Ryong Lee

2. Ugg-Yeon Cho

در کاربری اراضی شهری، برای اطمینان خاطر از جای گیری درست، کاربری ها و رعایت تناسب لازم، ارزیابی به دو صورت کمی و کیفی انجام می شود: ارزیابی کمی بر اساس مقایسه‌ی سرانه‌های موجود کاربری‌ها با استانداردهای مربوط یا از راه بررسی نیازهای کنونی و آتی منطقه‌ی مورد مطالعه انجام می شود. ارزیابی کیفی با استفاده از ویژگی‌های کیفی تعیین شده و نسبت آنها به یکدیگر، بر اساس چهار ماتریس بررسی می شود: (۱) ماتریس سازگاری؛ (۲) ماتریس مطلوبیت؛ (۳) ماتریس ظرفیت و (۴) ماتریس وابستگی (پورمحمدی، ۱۳۸۲: ۱۰۹).

یکی از اهداف اصلی برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری، هم‌جواری مناسب کاربری‌ها و جداسازی کاربری‌های ناسازگار از یکدیگر است که بر اساس ماتریس سازگاری انجام می شود. تعیین سازگاری یا ناسازگاری کاربری‌های شهری از اساسی‌ترین و پیچیده‌ترین مؤلفه‌های تعیین امکانات و فرصت‌های مداخله شهری است که از مفهومی به نام «همسایگی» منتج می شود که تعیین آن، نیازمند مقایسه‌های ماتریسی و زوجی و نیز تعیین شکل غالب مناسب کاربری‌های شهری است. بدیهی است که در این فرآیند، هر چه تعداد واحدهای ساختمانی موردنظر افزایش یابد، حجم معادلات و مقایسه‌ها را افزایش می دهد. از این رو نیازمند ابزارها و فناوری‌های جدیدی است که این محاسبات را هوشمندانه و دقیق انجام دهد (نظری عدلی، ۱۳۸۵: ۱۴۴). مفهوم سازگاری عبارتست از وجود یک ارتباط منطقی و معقولانه بین روابط در یک فضای حاصل از اشتراک فعالیت و مکان. این ارتباط می تواند محصول فرآیند طبیعی یا از طریق برنامه‌ریزی به وجود آمده باشد. از آنجایی که همیشه رشد طبیعی فعالیت‌ها در مکان متناسب با خواسته‌ها و نیازهای انسانی نیست؛ بنابراین برنامه‌ریزی برای ایجاد سازگاری و همگونی در روابط بین فعالیت و مکان برای دستیابی به مطلوبیت مورد نظر را ضروری می کند. تناسب کاربری زمین با موقعیت استقرار و ویژگی‌های زمین، به معنای جای‌گیری مناسب کاربری‌ها در ارتباط با موقعیت مکانی و سطح عملکرد آنهاست. کاربری‌هایی که در یک منطقه مستقر می شوند، نباید موجب مزاحمت یا بازدارنده‌ی فعالیت کاربری‌های دیگر باشند. بر این اساس کاربری‌ها از نظر سازگاری ممکن است حالت‌های زیر را داشته باشند (بحرینی، ۱۳۷۷: ۱۹۱-۱۹۳):

الف) کاملاً با یکدیگر سازگار باشند؛ یعنی هر دو ویژگی‌های مشترکی داشته و فعالیت آنها نیز با یکدیگر برابر باشد، مانند: دو مسکن کم تراکم.

ب) نسبتاً سازگار باشند؛ به این ترتیب که هر دو کاربری از یک نوع بوده؛ اما در جزئیات اختلاف داشته باشند، مانند: مسکن با تراکم کم و مسکن با تراکم متوسط.

ج) نسبتاً ناسازگار باشند؛ یعنی اینکه میزان ناسازگاری بین دو کاربری، از سازگاری آنها بیشتر باشد.

د) در کل ناسازگار باشند؛ زمانی که ویژگی‌های دو کاربری هیچ گونه هم‌خوانی با یکدیگر نداشته و مقابل یکدیگر باشند، مانند: کاربری صنعتی و کاربری مسکونی.

ه) بی تفاوت باشند؛ یعنی اینکه دو نوع کاربری از جهت سازگاری، نسبت به هم بی تفاوت باشند.

بنابراین باید بانک‌ها و مؤسسات مالی نیز از نظر سازگاری و یا ناسازگاری با سایر کاربری‌های حوزه نفوذ مورد بررسی قرار گیرند.

نخستین نظریه‌ی کاربری اراضی در آغاز قرن نوزدهم توسط اقتصاد و جغرافیدان «فن تانن»^۱ در کتاب ایالت منفرد مطرح شد. وی این نکته را مطرح کرد که بین کاربری اراضی و فاصله تا مرکز شهر، رابطه‌ی مستقیم وجود دارد. در نظریه‌ی فن تونن، مکان‌یابی شهرها و الگوی کاربری زمین‌های شهری در رابطه با کاهش هزینه‌های تولید کالا (فاصله‌ی محل تولید

1. Von Thunen

از بازار) مورد توجه قرار گرفت (علی اکبری و عمادالدین، ۱۳۹۱: ۱۶۰). بعدها در اوایل قرن بیستم، آلفرد وبر^۱ مسأله مکانیابی یک انبار را مطرح کرد، به نحوی که مجموع مسیر مسافرت بین انبار و مجموعه پراکنده‌ای از مشتریان حداقل شود.^۲

از سوی دیگر، در زمانی که نظریه‌های اقتصادی سنتی به‌طور گسترده‌ای در حال وارد کردن مسافت و فاصله به‌عنوان متغیری تأثیرگذار بر فعالیت‌های اقتصادی بودند، تعداد کثیری از جغرافیدانان اقتصادی مشغول ساختن مدل‌های مکانیابی بدون توجه به زمینه اصلی نظریه‌های اقتصادی شدند، به‌عبارتی، این دو گروه به‌طور همزمان مشغول کاربرد هر دو مقوله علوم منطقه‌ای و اقتصاد شهری بودند، بدون آنکه از کار گروه دیگر اطلاع داشته باشند.

در بیشتر نظریه‌های اقتصادی، جنبه‌های فضایی در تصمیم‌سازی نادیده گرفته می‌شود، یک فرض سازگار، اما غیرواقعی در تمام مدل‌های اقتصادی آن است که تولید و مصرف در یک نقطه اتفاق می‌افتد، در صورتی که چنین نیست. امروزه بسیاری از مطالعات اقتصادی مستلزم استفاده از اطلاعات آماری است که بعد مکان (مجاورت و فاصله) در آنها دخالت زیادی دارد و مفهومی را در مطالعات کنونی مطرح ساخته با عنوان فضا^۳ که در اصل، تعامل بین انسان و محیط است و در این بین، بحث مکانیابی اقتصادی جایگاه خود را می‌یابد (برجیسپان و درکوش، ۱۳۹۰: ۵۷). معتقدان به نظریه نقش اقتصادی زمین، زمین را عامل اساسی تغییر فضاهاى شهری دانسته و ابراز می‌دارند که چون زمین و مسکن از منابع کمیاب هستند، ضروری است در بهره‌برداری از آنها حداکثر کارایی در نظر گرفته شود و ضوابط و مقررات خاصی در نحوه‌ی استفاده مطلوب از زمین تدوین گردد (زیاری، ۱۳۸۱: ۶).

بعدها نظریه‌های مکانیابی دو مسیر مختلف را پیش گرفتند، در یک مسیر، اقتصاددانان پیروی فن تانن هستند که بیشتر به توضیح رفتارهای فضایی فعالیت‌های اقتصادی می‌پردازند، مانند توضیح انتخاب مکان منازل مسکونی یا جریان کالاها برای مصرف و ... در طرف مقابل، گروهی از اقتصاددانان پیروی وبر قرار دارند و پژوهش‌های عملیاتی وی را دنبال می‌کنند، این دو مسیر را می‌توان تحت عنوان رویکردهای توصیفی (برای پیروان فن تانن) و هنجاری (برای پیروان وبر) نام برد. مدل‌های توصیفی به توضیح اینکه چرا یک رفتار خاص فضایی رخ می‌دهد، می‌پردازند، در صورتی که مدل‌های هنجاری، روش‌هایی را برای تصمیم‌گیران به‌منظور اتخاذ تصمیمات مکانی فراهم می‌کنند. البته باید توجه داشت که این تفکیک مطلق نیست و برخی مدل‌ها وجود دارند که از هر دو رویکرد برای مدلسازی استفاده کرده‌اند (برجیسپان و درکوش، ۱۳۹۰: ۵۷). پژوهش‌های متعددی در زمینه موضوع پژوهش و سازگاری کاربری‌ها با یکدیگر انجام گرفته است که در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌شود. خاتمی و همکاران (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای با عنوان «الگوی مکانیابی شعب مؤسسه مالی و اعتباری قوامین» به این نتیجه دست یافتند که بر مبنای شاخصه‌های بدست آمده و استفاده از مدل ریاضی حداکثر پوشش، می‌توان ۹۵ درصد از تقاضای منطقه مورد مطالعه را با احداث حداکثر ۴ شعبه در نقاط مشخص شده (به علاوه ۴ شعبه موجود)، تحت پوشش قرار داد. عشورنژاد و همکاران، (۱۳۹۱)، مقاله‌ای با عنوان «مکانیابی شعب جدید بانک و موسسات مالی و اعتباری با استفاده فرایند تحلیل شبکه‌ای فازی» به انجام رساندند. این تحقیق با شناسایی مکان‌هایی با پتانسیل بالای اقتصادی، مدیران و برنامه‌ریزان بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری را در شناسایی و انتخاب مکان‌های مستعد استقرار شعب جدید و خدمات و تسهیلات (دستگاه‌های خودپرداز) قابل ارائه از سوی آن‌ها یاری می‌رساند. علی اکبری و عمادالدین (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی کمی و کیفی کاربری‌های شهری با تأکید بر نظام توزیع و الگوی

^۱. Alfred Weber

^۲. Seppala, 1997

^۳. Space

همجواری (مطالعه موردی: ناحیه‌ی یک شهر گرگان)» به این نتیجه دست یافتند که سرانه کاربری‌های خدمات‌رسان در این شهر با کمبود مواجه است. همچنین این کاربری‌ها در همجواری با کاربری‌های مسکونی و آموزشی ناسازگار است و با بی‌نظمی در الگوی توزیع کاربری‌ها در سطح ناحیه مواجه است. فرزد و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای تحت عنوان «الگوی برای شناسایی و ارزیابی موقعیت مکانی نمایندگی‌ها و شعب مؤسسات خدماتی - صنعتی» به این نتیجه دست یافتند که در هر شبکه بانکی، اعم از خصوصی و دولتی، شعب بانک وجهه کمی و کیفی بانک را تعیین می‌کنند؛ بنابراین می‌توان گفت شعبه‌ای که در مکان مناسب و بهینه خود قرار گرفته است نسبت به شعبه‌ای که در مکان مناسب نیست، سود بیشتری به بانک می‌رساند. زنگی آبادی و سعیدپور، (۱۳۹۵)، در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل فضایی پراکنش «بانک» و مکان‌یابی بهینه آنها در شهر سقز» به این نتایج دست یافتند که شعب بانک شهر سقز از نظر سازگاری با سایر کاربری‌ها و همچنین از نظر دسترسی، نامتناسب است و همه جمعیت شهر نمی‌توانند به صورت عادلانه و برابر از این مراکز بهره‌مند گردند. لذا با تلفیق لایه‌های مختلف کاربری‌های تأثیرگذار، نقشه نهایی فضاهای بهینه جهت احداث شعب بانک جدید در ۵ دسته از بسیار خوب تا بسیار ضعیف تقسیم‌بندی و پیشنهاد گردید.

مواد و روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی - تحلیلی و از نوع کاربردی است که با استفاده از اطلاعات اسنادی، کتابخانه‌ای و میدانی انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش دو شعبه بانک کشاورزی واقع در محله سعدی هستند که با استفاده از ماتریس‌های سازگاری، ظرفیت، وابستگی و مطلوبیت به بررسی و ارزیابی مکان قرارگیری آنها پرداخته شده است. برای تحلیل ارزیابی سازگاری بانک کشاورزی نیز ایجاد ماتریس مقایسه‌های زوجی در هر یک از سطوح سازگاری، استفاده از دانش کارشناسان مختلف مرتبط با امور شهری برای در نظر گرفتن عقاید مختلف و بالا بردن دقت کار محسوس است. در همین راستا پرسش‌نامه‌ای حاوی ماتریس‌های ارزیابی معیارها و سطوح سازگاری تهیه و بین ۸ نفر از متخصصان توزیع شد. بدین ترتیب که برای هر یک از شعب مورد بررسی و با توجه به عوامل دخیل در بررسی هر یک از آنها، ماتریس-هایی مطابق با نظر کارشناسان مختلف تشکیل و در مدل اعمال شد.

معرفی متغیرها و شاخص‌های مرتبط

اولین گام برای مکانی‌یابی شعب بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری تعیین معیارها و بدنبال آن زیرمعیارهای مؤثر بر این امر است. برای دست‌یابی به این معیارها و زیرمعیارها پس از مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی تحقیقات صورت گرفته پیشین (گلی و همکاران، ۱۳۸۹: ۹۹) و توسط نظرات متخصصین شناسایی شد (جدول ۱).

جدول (۱): فهرست معیارها و زیرمعیارها و لایه‌های جغرافیایی مورد

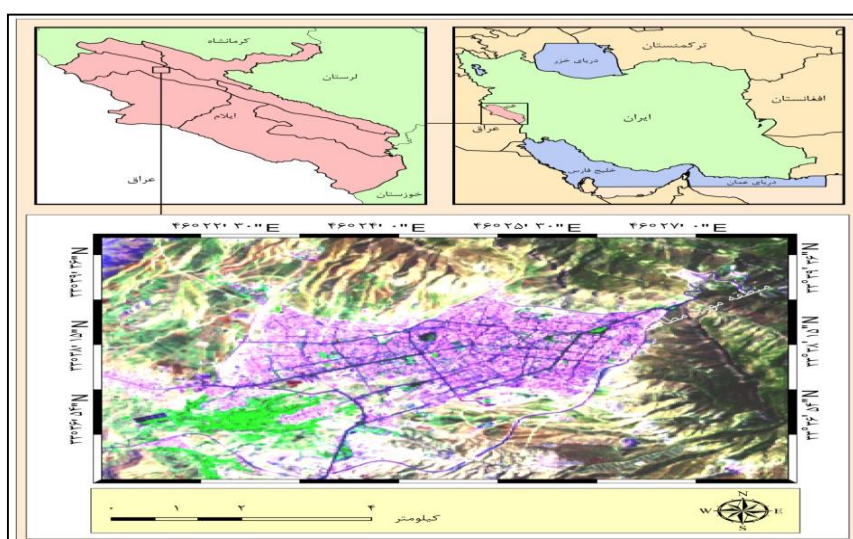
معیار	حمل و نقل و ترافیک	خدمات و تسهیلات شهری	تقاضا / مصرف	مسکونی	کیفیت و زیبایی	شعب
زیرمعیار	حمل و نقل	ترافیک	فرهنگی و آموزشی و اداری	تفریحی	بهداشتی و درمانی	جمعیت
اقتصادی و تجاری	مسکونی	زیبایی شناسی	کیفیت محیط	شعب موجود		

شعب فغلی بانک	کیفیت زندگی در منطقه (آب و هوا - امنیت - هزینه زندگی)،	زیبایی ساختمان بانک، زیبایی و شیک بودن خیابانی که بانک در آن احداث شده است	نزدیکی به محل کار یا سکونت مشتریان،	فروشگاههای زنجیروای، مراکز خرید، شرکت تعاونی، پمپ بنزین، بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری رقیب	تراکم جمعیت	بیمارستان، داروخانه، درمانگاه، کلینیک، آزمایشگاه، ساختمان پزشکان، اورژانس	مجموعه های تفریحی، پارک، فضای سبز، تئاتر، سینما، باشگاههای ورزشی، هتل، مسافرخانه	شهرداری، سفارتخانه، ادارات دولتی، دفتر اسناد	دانشگاه، هنرستان، دبیرستان، مدرسه راهنمایی، دبستان، کتابخانه، آموزشگاههای آزاد، مسجد، خانه فرهنگ، نگارخانه، کودکان، مهدکودک، کلیسا	ایستگاه مترو، ایستگاه اتوبوس های تندرو و ایستگاه تاکسی، وجود فضای پارکینگ مناسب	میدان اصلی و چهارراه پرزدحام	لایه های جغرافیایی
---------------	--	--	-------------------------------------	--	-------------	---	--	--	--	---	------------------------------	--------------------

مأخذ: عشورنژاد و همکاران، ۱۳۹۱: ۴؛ موسوی، ۱۳۸۰: ۳۴.

محدوده مورد مطالعه

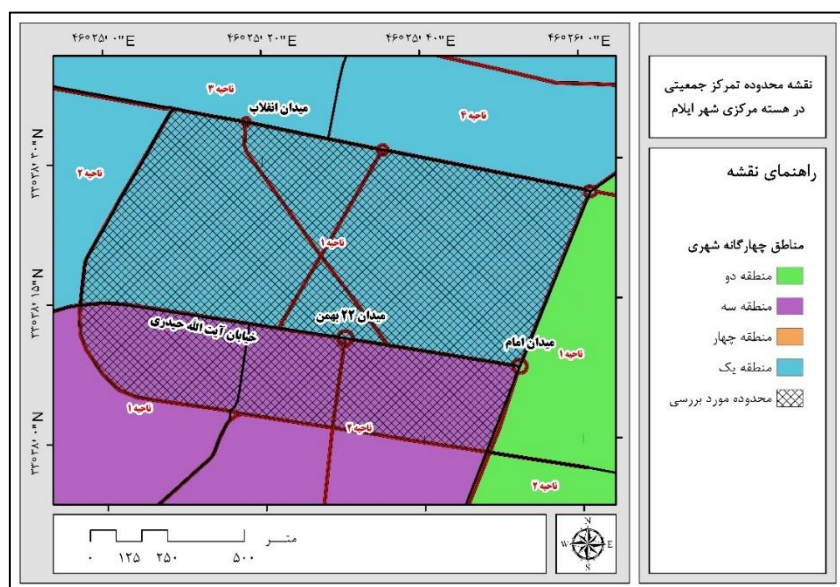
منطقه مورد بررسی در این مطالعه به منظور بررسی مکان یابی بانک کشاورزی محله سعدی شهر ایلام است. شهر ایلام به عنوان بزرگ ترین مرکز شهری موجود در استان ایلام شناخته می شود. این شهر در بخش مرکزی شهرستان ایلام با مساحتی بالغ بر ۲۰۶۰ هکتار بین طول های جغرافیایی $28^{\circ} 22' 46''$ تا $29^{\circ} 01' 27''$ و عرض های جغرافیایی $36^{\circ} 51' 36''$ تا $34^{\circ} 39' 33''$ قرار گرفته است. به منظور مدیریت مناطق مختلف شهر ایلام، هر منطقه به نواحی مختلفی توسط بخش خدمات شهری شهرداری ایلام تقسیم بندی شده است. جمعیت ساکن در شهر ایلام در سال ۱۳۹۵ براساس آمارگیری سراسری انجام گرفته توسط مرکز آمار ایران معادل ۴۱۸۸۳ خانوار و ۱۶۷۱۵۰ نفر می باشد.

شکل (۱): موقعیت جغرافیایی شهر ایلام در استان و کشور

منبع: نگارنده، ۱۳۹۸.

با بررسی و مشاهده وضعیت موجود شهر ایلام ملاحظه می‌شود که تراکم اصلی شهر ایلام مربوط به هسته اولیه شهر یعنی منطقه یک می‌باشد. این محدوده در بخش مرکزی منطقه یک خدمات شهری ایلام قرار گرفته و شامل قدیمی‌ترین بخش شهر ایلام است. به علت اینکه مراکز تمرکز جمعیتی از قبیل ادارات و مؤسسات مهم، پزشکان و مراکز تجاری در این محدوده واقع شده‌اند، تمرکز پژوهش حاضر بر روی این محدوده صورت گرفته است؛ که این محدوده شامل تمام ناحیه ۱ از منطقه یک و بخش‌هایی از نواحی ۱ و ۲ منطقه سه می‌باشد که نقشه محدوده آن در شکل (۲) نشان داده شده است.

شکل (۲): نقشه محدوده مورد بررسی در راستای هدف پژوهش

منبع: نگارنده، ۱۳۹۸.

مساحت محدوده مورد بررسی در وضع موجود بالغ بر ۱۳۲/۷۶ هکتار است که در حدود ۱۴/۵ درصد مساحت کل مناطق یک و ۸/۳۲ درصد منطقه سه شهر ایلام را به خود اختصاص داده است. همچنین حدود توصیفی محدوده مورد بررسی در جدول (۲): نشان داده شده است.

جدول (۲): حدود منطقه در وضع موجود (محدوده براساس طرح تفصیلی شهر ایلام)

میدان شهدا، میدان خیام، میدان انقلاب تا ابتدای بلوار مدرس	شمال
میدان شهدا، بلوار امام، میدان امام تا چهارراه مقاومت	شرق
خیابان رسالت، چهارراه رسالت، خیابان اشرفی اصفهانی	غرب
چهارراه مقاومت، خیابان ۲۴ متری ولیعصر، چهارراه سیدالشهدا، خیابان اشرفی اصفهانی	جنوب

شعب بانک کشاورزی مورد بررسی در این پژوهش

یکی از شعب بانک کشاورزی شهر ایلام، با عنوان شعبه ایلام، در خیابان سعدی جنوبی واقع در محله سعدی قرار گرفته است. این بانک در مجاورت بانک سپه و روبه روی سازمان انتقال خون قرار گرفته است. در محدوده این بانک، بانک‌های رقیب چون بانک سپه، مسکن و صادرات حضور دارند. همچنین کاربری‌های مسکونی، تجاری، بهداشتی - درمانی، و ... در این محدوده واقع شده‌اند. دسترسی سواره به این بانک از طریق خیابان اصلی سعدی جنوبی و دسترسی پیاده به آن از طریق همین خیابان و خیابان آیت‌الله حیدری و همچنین کوچه‌های فرعی به خیابان اصلی سعدی جنوبی صورت می‌گیرد. در مجاورت بانک زمینی به مساحت ۲۰۰ مترمربع قرار دارد که متعلق به بانک کشاورزی است که در آن فضای سبز و تعدادی درخت و درختچه وجود دارد. مساحت زمین ساختمان بانک نیز در حدود ۳۰۰ مترمربع برآورد می‌شود. از نظر نما و زیبایی‌شناسی نیز این بانک از نما و ظاهر مناسبی برخوردار است.

شعبه دیگر بانک کشاورزی شهر ایلام، با عنوان شعبه خیابان فردوسی شهر ایلام، در خیابان فردوسی واقع شده است. این بانک در مجاورت بانک ملت و کاربری‌های تجاری، همچون مغازه قرار گرفته است. در محدوده این خیابان بانک‌های رقیب چون بانک تجارت، مهر و ملت حضور دارند. همچنین کاربری‌های مسکونی، تجاری، خدماتی (تعمیراتی و ...) در نزدیکی بانک واقع شده‌اند. دسترسی سواره و پیاده به این بانک از طریق خیابان اصلی فردوسی، خیابان‌های فرعی یزدانی و شیرخانی صورت می‌گیرد. دید و خوانایی این بانک در پشت درختان بلند چنار چندان واضح نیست و برای مشتریان به راحتی قابل دید نیست.

شعبه سومی که در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفته است، بانک کشاورزی شعبه خیابان آیت‌الله حیدری است که در خیابانی با همین نام واقع شده است. رو به روی این بانک، بانک آینده، رستوران، فروشگاه اتکا و کاربری‌های تجاری قرار دارند و در محدوده این بانک کاربری‌های آموزشی، بهداشتی - درمانی و دسترسی‌های اصلی واقع شده‌اند. این بانک از نظر نما و زیبایی نیز در وضعیت مناسبی قرار دارد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

ارزیابی مکان قرارگیری بانک کشاورزی

در اینجا با استفاده از ماتریس‌های سازگاری، مطلوبیت، ظرفیت و وابستگی به تجزیه و تحلیل موقعیت قرارگیری سه شعبه بانک کشاورزی در محدوده مرکزی شهر ایلام پرداخته شده است:

جدول (۲): ارزیابی ماتریس سازگاری

کاربری‌های همجوار با بانک کشاورزی در وضع موجود	حمل و نقل	ترافیک	بهداشتی و درمانی	جمعیت	اقتصادی و تجاری	مسکونی	شعب موجود
شعبه ایلام	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
شعبه خیابان فردوسی	۱	۱	-	۱	۱	۱	-
شعبه خیابان آیت‌الله حیدری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
کاملاً سازگار: ۱	نسبتاً سازگار: ۲	نسبتاً ناسازگار: ۳	کاملاً ناسازگار: ۴				

چنانچه جدول (۲) نشان می‌دهد با توجه به موقعیت قرارگیری بانک کشاورزی شعبه ایلام، می‌توان بیان نمود که این بانک با کاربری‌های حمل و نقل، ترافیک، بهداشتی - درمانی، جمعیت، اقتصادی و تجاری، مسکونی و سایر شعب موجود کاملاً سازگار است.

شعبه خیابان فردوسی از نظر همجواری با کاربری‌های حمل و نقل، ترافیک، جمعیت، اقتصادی و تجاری، و مسکونی در وضعیت کاملاً سازگار قرار دارد اما در همجواری این شعبه هیچ‌گونه مرکز بهداشتی - درمانی و شعبه دیگر بانک کشاورزی وجود ندارد.

در مورد شعبه خیابان آیت‌الله حیدری نیز مانند شعبه ایلام می‌توان گفت که این بانک با کلیه کاربری‌های مذکور کاملاً سازگار است.

جدول (۳): ارزیابی ماتریس مطلوبیت

کاربری مورد مطالعه	ابعاد	موقعیت	شیب	دسترسی	تأسیسات و تجهیزات	کیفیت و زیبایی	کاربری های مجاور
شعبه ایلام	۲	۱	۲	۱	۲	۲	۱
شعبه خیابان فردوسی	۴	۲	۲	۱	۲	۳	۲
شعبه خیابان آیت الله حیدری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
کاملاً مطلوب: ۱	نسبتاً مطلوب: ۲	نسبتاً نامطلوب: ۳	کاملاً نامطلوب: ۴				

جدول (۳) ماتریس مطلوبیت را نشان می‌دهد و براساس نتایج شعبه ایلام بانک کشاورزی از نظر ابعاد، موقعیت، شیب و دسترسی نسبتاً مطلوب و کاملاً مطلوب است. از نظر مجهز بودن و کیفیت و زیبایی نیز در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد. همچنین از نظر مجاورت با کاربری‌ها بسیار مطلوب ارزیابی می‌شود.

شعبه خیابان فردوسی از نظر دسترسی در وضعیت کاملاً مطلوب قرار دارد، از نظر موقعیت، شیب، تجهیزات و تأسیسات و همجواری با کاربری‌ها در وضعیت نسبتاً مطلوب به سر می‌برد. کیفیت و زیبایی این بانک در وضعیت نسبتاً نامطلوب ارزیابی شد چرا که از نظر دید و خوانایی نامناسب است و به راحتی قابل شناسایی نیست. بانک کشاورزی شعبه خیابان فردوسی از نظر ابعاد نیز کاملاً نامطلوب ارزیابی شده است که هم نیازهای مشتریان را به خوبی مرتفع نمی‌سازد و هم قابلیت دید و شناسایی آن از دید عابرین را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

در مورد شعبه خیابان آیت‌الله حیدری چنین استنباط می‌شود که این بانک از نظر ابعاد، موقعیت، شیب و دسترسی کاملاً مطلوب ارزیابی شده است. چنانچه پیشتر اشاره شد این بانک در مجاورت خیابان اصلی قرار دارد، هم به راحتی توسط مرجوعین شناسایی می‌شود و هم ابعاد آن مناسب است. از نظر تأسیسات و تجهیزات و کیفیت و زیبایی نیز کاملاً مطلوب ارزیابی می‌شود و این شعبه می‌تواند مشتریان را به خود جلب نماید. از نظر همجواری با کاربری‌ها نیز در موقعیت و مکان بسیار مناسبی قرار گرفته است. چرا که کاربری‌هایی همچون بیمارستان، رستوران، فروشگاه‌های بزرگ، مغازه‌دارها و کاربری مسکونی زیادی در این محدوده مشاهده می‌شود که از نظر جانمایی، می‌توان این شعبه را کاملاً مطلوب ارزیابی نمود.

جدول (۴): ارزیابی ماتریس ظرفیت

...	واحد همسایگی	زیرمحل	محل	بخشی از شهر	شهر
شعبه ایلام	۱	۱	۱	۱	۱
شعبه خیابان فردوسی	۱	۱	۱	۱	۱
شعبه خیابان آیت الله حیدری	۱	۱	۱	۱	۱
کاملاً متناسب: ۱	نسبتاً متناسب: ۲	بی تفاوت: ۳	نسبتاً نامتناسب: ۴	کاملاً نامتناسب: ۵	

با توجه به جدول (۴) که ماتریس ظرفیت را نشان می دهد می توان گفت که بانک کشاورزی شعبه ایلام، شعبه خیابان فردوسی و شعبه خیابان آیت الله حیدری در سطح واحد همسایگی، زیرمحل، محل، بخشی از شهر و شهر کاملاً متناسب است.

جدول (۵): ارزیابی ماتریس وابستگی

کاربری مورد مطالعه	حمل و نقل	ترافیک	بهداشتی و درمانی	جمعیت	اقتصادی و تجاری	مسکونی	شعب موجود
شعبه ایلام	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱
شعبه خیابان فردوسی	۲	۲	۴	۱	۱	۱	۱
شعبه خیابان آیت الله حیدری	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱
کاملاً وابسته: ۱	نسبتاً وابسته: ۲	نسبتاً غیروابسته: ۳	کاملاً غیروابسته: ۴				

براساس جدول ۵ که ماتریس وابستگی را نشان می دهد، می توان بیان کرد که دو شعبه ایلام و شعبه خیابان آیت الله حیدری به کاربری هایی همچون، جمعیت، اقتصادی و تجاری، بهداشتی - درمانی و شعب موجود کاملاً وابسته است. اما از نظر وابستگی به کاربری های حمل و نقل و ترافیک نسبتاً وابسته است. شعبه خیابان فردوسی نیز مانند دو شعبه دیگر به کاربری های جمعیت، اقتصادی و تجاری، مسکونی، و شعب موجود کاملاً وابسته و به کاربری های حمل و نقل و ترافیک نسبتاً وابسته است. اما این شعبه به کاربری بهداشتی و درمانی کاملاً غیروابسته است.

طبق ماتریس های محاسبه شده در جداول ۲ تا ۵ تأیید می گردد که بین مکان قرارگیری بانک کشاورزی و سایر کاربری های همجوار آن ارتباط مستقیم وجود داشته که در صورت اختلال در عملکرد هر یک از کاربری ها بر وضعیت اقتصادی بانک تأثیر خواهد گذاشت. به طور مثال اگر کاربری های درمانی و مطب های تخصصی همجوار بانک کشاورزی شعبه ایلام جابجا شوند و از این محدوده انتقال یابند بر میزان سودآوری این شعبه تأثیر منفی خواهد گذاشت.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی و ارزیابی مکان قرارگیری شعب بانک کشاورزی محدوده مرکزی شهر ایلام به روش توصیفی - تحلیلی انجام گرفته است. چنانچه نتایج بررسی داده ها نشان داد، سه شعبه بانک کشاورزی در این محدوده مستقر شده اند که از نظر تحلیل مکانی در موقعیت مناسبی قرار دارند. همچنین از بین این شعب، شعبه خیابان آیت الله حیدری در بهترین حالت از نظر سازگاری، مطلوبیت، ظرفیت و وابستگی قرار دارد. اما شعبه خیابان فردوسی از نظر زیبایی و خوانایی و قابلیت دید از نظر مشتریان از کیفیت مناسبی برخوردار نیست. با توجه به اینکه محدوده مرکزی

شهر ایلام دارای بیشترین جمعیت، ترافیک، تردد بیش از حد، و مراجعه شهروندان برای انجام امور اداری، تجاری، درمانی و ... است. بنابراین، بانک‌ها که به عنوان یکی از مراکز خدماتی و اداری به شمار می‌روند باید بتوانند شعب خود را طوری مکانیابی نمایند تا بتوانند خدمات را در بهترین حالت، بهترین موقعیت و در کمترین زمان در اختیار مشتریان خود قرار دهند. شعب بانک کشاورزی در محدوده شهر ایلام تا حد زیادی توانسته است این مهم را انجام دهد. استقرار سه شعبه بانک کشاورزی در این محدوده با فواصل کم به منظور تسهیل در امور مشتریان متناسب با تراکم جمعیت آن، از مهمترین تصمیمات بانک مذکور به شمار می‌رود. چنانچه پیدا است مکانیابی آنها با مطالعه قبلی و بررسی‌های دقیق و با توجه به نظریه نقش اقتصادی زمین و بهره‌برداری از آن به منظور کارایی بیشتر صورت گرفته است. این نتیجه با پژوهش فرزد و همکاران (۱۳۹۲) مبنی بر اینکه شعبه‌ای که در مکان مناسب و بهینه خود قرار گرفته است نسبت به شعبه‌ای که در مکان مناسب نیست، سود بیشتری به بانک می‌رساند، همسو است. چرا که در هر شبکه بانکی، اعم از خصوصی و دولتی، شعب بانک وجهه کمی و کیفی بانک را تعیین می‌کند.

پیشنهادهای

- یکی از ضعف‌های شعب بانک کشاورزی محدوده مرکزی شهر ایلام عدم توجه به زیبایی و کیفیت نمای ساختمان بانک است، پیشنهاد می‌شود برای جلب رضایت مشتریان و خوانایی بهتر، از نما و تابلوهای واضح‌تری استفاده شود.
- مکانیابی شعب بانک کشاورزی در سایر مناطق شهر مورد بررسی قرار گیرد.
- سایر بانک‌های شهر نیز مطالعاتی در خصوص مکانیابی، سازگاری یا عدم سازگاری بانک با کاربری‌های همجوار انجام دهند.
- دیدگاه‌های تأثیرگذار بر روند تصمیم‌گیری حول موضوع مکان‌یابی بهینه شعب بانک، مانند مشتریان بانک، کارشناسان، اهل فن و ... در نظر گرفته شود.
- از روش‌های دیگری مانند تحلیل‌های چندمتغیره، استفاده از سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی و ... مکانیابی شعب بانک-های شهر ایلام مورد ارزیابی قرار گیرد.

منابع

- بامداد، ناصر، رفیعی مهرآبادی، نگار، (۱۳۸۷)، «بررسی رضایت مشتریان از کیفیت خدمات خودپرداز بانک‌ها»، پژوهشنامه‌ی علوم/انسانی و اجتماعی مدیریت، شماره ۳۱، ۳۹-۵۸.
- برجسیان، عادل (۱۳۸۵). «مکان‌یابی شعب بانک‌های خصوصی در سطح مناطق ۲۲ گانه تهران». دانشگاه شهید بهشتی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم اقتصادی.
- برجسیان، عادل، عابدین درکوش، سعید، (۱۳۹۱)، «مکان‌یابی شعب بانک‌های خصوصی در سطح مناطق بیست و دو گانه شهرداری تهران (مطالعه موردی، بانک پارسیان)»، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی (رویکرد اسلامی- ایرانی)، سال ۱۲، شماره ۴۵، ۷۴-۵۵.
- جعفرنژاد، احمد، فاریابی، محمد، (۱۳۸۳)، «مفاهیم اساسی مدیریت تولید و عملیات»، انتشارات صفار.
- خاتمی فیروزآبادی، علی، الهی رودپشتی، سجاد، تقوی فرد، محمدتقی، (۱۳۹۱)، «الگوی برای مکان‌یابی شعب مؤسسه مالی و اعتباری قوامین»، فصلنامه علمی پژوهشی تحقیقات بازاریابی نوین، ۲ (۱) پیاپی ۴، ۱۲۹-۱۴۸.
- خواجه‌شاهکوهی، علیرضا، کریم‌زاده، حسین، حسین‌نژاد، مجتبی، (۱۳۹۱)، «پیاده‌سازی ماتریس‌های همجواری برای ارزیابی سازگاری کاربری‌های شهری به روش تصمیم‌گیری چندمعیاره فازی (مورد مطالعه: کاربری‌های آموزشی دبیرستان شهر گرگان)»، جغرافیا و پایداری محیط، شماره ۵، ۷۱-۹۲.
- رهنمایی، محمدتقی، مولایی هاشجین، نصرالله، رشیدزاده، حبیب‌الله. (۱۳۹۱)، «تحلیل مکانی- فضایی شعب بانک ملی شهر رشت به منظور خدمات‌رسانی بهینه به مشتریان»، جغرافیا (فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران)، (۳۴): ۴۷-۶۴.
- زنگی‌آبادی، علی، سعیدپور، شراره، (۱۳۹۵)، «تحلیل فضایی پراکنش «بانک» و مکان‌یابی بهینه آنها (مطالعه موردی: شهر سقز)»، فصلنامه آمایش محیط، شماره ۴۰، ۲۱-۴۱.
- عرب امیری، محمد، رفیع‌پور، مهرداد، مسگری، محمدسعیدی. (۱۳۹۲)، «مکان‌یابی ایستگاه‌های آتش‌نشانی با استفاده از الگوریتم کلونی مورچه و GIS (مطالعه موردی: شهر تهران)»، فصلنامه آمایش محیط، (۲۵): ۲۳-۴۸.
- عشورنژاد، غدیر، فرجی سبکبار، حسنعلی، علوی پناه، سیدکاظم، نامی، محمدحسن، (۱۳۹۱)، «مکان‌یابی شعب جدید بانک و موسسات مالی و اعتباری با استفاده از فرایند تحلیل شبکه‌ای فازی»، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۲ (۷): ۱-۲۰.
- علی‌اکبری، اسماعیل؛ عمادالدین، عذرا، (۱۳۹۱)، «ارزیابی کمی و کیفی کاربری‌های شهری با تأکید بر نظام توزیع و الگوی همجواری (مطالعه موردی: ناحیه‌ی یک شهر گرگان)»، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۹، ۱۵۷-۱۷۲.
- فرجی سبکبار، حسنعلی، علوی پناه، سیدکاظم، نامی، محمدحسن، عشورنژاد، غدیر، (۱۳۹۲)، «ارزیابی مکان استقرار شعب بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری (منطقه شش شهر تهران) با استفاده از روش دیماتل و فرآیند تحلیل شبکه‌ای»، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، (۳): ۷۷-۹۴.
- فرزد، فرهاد، مداح، مرتضی، زرکار، امیر (۱۳۹۲)، «الگوی برای شناسایی و ارزیابی موقعیت مکانی نمایندگی‌ها و شعب مؤسسات خدماتی - صنعتی»، چشم‌انداز مدیریت صنعتی، شماره ۹، ۱۱۷-۱۳۴.
- فوکردی، رحیم، (۱۳۸۴)، «طراحی الگوی برای تعیین نظام استقرار تسهیلات ارائه دهنده خدمات در مناطق شهری (مطالعه موردی: جایابی ماشین‌های خودپرداز بانک کشاورزی در منطقه ۱۰ شهرداری تهران)»، استاد راهنما الفت لعیا، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده حسابداری و مدیریت.
- گلی، علی، الفت، لعیا، فوکردی، رحیم، (۱۳۸۹)، «مکان‌یابی دستگاه‌های خودپرداز با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) مطالعه موردی: شعب بانک کشاورزی منطقه ۱۰ شهرداری تهران»، جغرافیا و توسعه، شماره ۱۸، ۹۳-۱۰۸.
- گودرزی، آتوسا، زبیدی، حیدر، (۱۳۸۷)، «بررسی تأثیر گسترش بانکداری الکترونیکی بر سودآوری بانک‌های تجاری ایران»، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران، شماره ۳۵، ۱۱۱-۱۴۰.

- متقی، هایده، (۱۳۸۳)، «مدیریت تولید و عملیات»، انتشارات کیومرث
- موسوی، ناصر، (۱۳۸۰)، «اولویت‌بندی و انتخاب مکان مناسب برای شعب بانک کشاورزی با استفاده از تکنیک تجزیه و تحلیل سلسله مراتبی (AHP) دانشگاه تهران»، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی.
- نظری عدلی، سعید. (۱۳۸۵)، «تحلیل عملکردی و مکان‌گزینی پارک‌های شهری با استفاده از الگوریتم‌های فازی در محیط GIS»، پایان‌نامه‌ی مقطع کارشناسی، دانشکده‌ی هنر و معماری، دانشگاه مازندران.
- نیکنام، امیدعلی، (۱۳۸۱)، «بررسی و تجزیه و تحلیل دیدگاه صاحب‌نظران در مورد عوامل مؤثر بر مکان‌یابی بهینه استقرار شعب بانک و ارائه روش مناسب جهت تسهیل تصمیم‌گیری با استفاده از رویکرد مبتنی بر منطق فازی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- هاشمی، ماجد، اصغری، آزاد، رحمتی، حیدر، (۱۳۹۳)، «مکانیابی کتابخانه‌های عمومی شهر سقز با استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی (ساج)»، فصلنامه آمایش محیط، (۲۶): ۱۵۱-۱۶۸.
- یزدانی دهنوی، محسن، (۱۳۸۷)، «مؤلفه‌های مؤثر بر موفقیت بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی در تجهیز منابع پولی»، ماه‌نوین (ماهنامه داخلی شهروندان بانک اقتصاد نوین)، شماره ۶.
- Church, L.R., Murray. T.A., (2009). "Business Site Selection, Location Analysis, and GIS". Published by Wiley and Sons, Inc, Hoboken, New Jersey.
- Cinar, N., (2010). "A Decision Support Model for Bank Branch Location Selection". *International Journal of Business and Economic Sciences*, 2:3, 162-167.
- Garson, G.D., Biggs, R.S., (1992). "Analytic Mapping and Geographic Databases". Quantitative Applications in the Social Sciences, no. 07-08.
- Mak, S., (1999). "Identify sites for Accommodating Open Storage Uses: A GIS Modeling Approach". <http://www.esri.com/library>.
- Miliotis, P., Dimopoulou, M., Giannikos, I., (2002). "A Hierarchical Location Model for Locating Bank Branches in a Competitive Environment", *International Transactions in Operational Research*, vol.9, no. 5, 549-565.
- Monterio, S.F.M., (2004). "Bank-Branch Location and Sizing under Economies of Scale". universidade do porto, www.repositorioaberto.up.pt/bitstream/10216/.../TeseMartaMonteiro.pdf
- T- lai, C., (1981), "Evaluative of Space Perception & Space Making in China", Dissertation for M.A, National Taiwan University.
- Weon, H.E., Eui, H.W., Sik, K.Y., (2010). "The Study of Location Strategy for Bank through the Analysis of Inter-regional Financial Transaction Network". *International Journal of u- and e- Service, Science and Technology*, Vol. 3, No. 1, 21-30.
- Zanjirani Farahani, R., Hekmatfar, M., (2009). "Facility Location, Concepts, Models, Algorithms and Case Studies". Contributions to Management Science, Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
- Ziari, K., (2010), "Urban Land Use Planning, Second Edition", University of Tehran, Tehran.